

ENERGETSKA TRILEMA

KAKO POSTIĆI BALANS, UZ REŠENJE SOCIJALE I ZADOVOLJENJE EKOLOGIJE?

-
- 2** **Brisel: Istraga protiv bugarskog holdinga**
 - 3** **Pouke ČEZ-ovog brodoloma u Albaniji**
 - 4** **Nordijski energetska region – izuzetak od pravila?**
 - 6** **Hillari Clinton Česima: Posao nama ne Rusima**

EU: Južni tok - „fantomski projekat“

Brisel poručuje Moskvi da će morati da poštuje pravila EU

BRISEL – Ministri energija 27 EU zemalja nisu na sastanku (3. decembra) u Briselu postigli konsenzus oko ciljeva za obnovljivih izvora energije (OIE) iza 2020. godine, odnosno udela koji bi OIE trebalo da imaju u ukupnom energetsom miksu u 2030. godini, prenosi **EurActiv**. Agencija citira irskog ministra Pat-a Rabbitte-a da „još nema konsenzusa za stolom“, pa je najavio nastavak rasprave kada njegova zemlja 1. januara preuzme predsednikovanje Unijom. „Značajan broj zemalja želi da se zadrži momentum, ali su neke – poput Poljske – oštro protiv obavezujućih ciljeva za iza 2020“, rekao je on novinarima.

BRISEL – Evropska komisija za konkurenciju otvorila je proceduru za pokretanje istrage protiv državnog Bugarskog energetsog holdina (BEH) „zbog mogućeg ometanja konkurencije na veleprodajnom elektroenergetskom tržištu u Bugarskoj i susednim (EU) zemljama preko

teritorijalnih restrikcija“. Komisija će konkretno proučiti ugovore o prodaji električne energije koje su sklopile BEH - ove podružnice gde se navodi mesto isporuke struje. U nekim ugovorima naime stoji da električna energija može biti isporučena samo u Bugarskoj. „Te odredbe bi mogle značiti tetirorijalna ograničenja sa posledičnim narušavanjem alokacije električne energije unutar jedinstvenog tržišta ... što vodi kako ometanju konkurencije, tako i podrivanju integracije EU tržišta električne energije“, saopšteno je iz Komisije. BEH - ove podfirme uključuju nuklearnu elektranu Kozloduj, NEK i termoelektranu Marica Istok, kao i operatora prenosnog sistema ESO. **Argus Media**

LONDON - *Financial Times* konstatuje da iskustva češkog energetskeg kolosa ČEZ u Albaniji pokazuju sav rizik ulaganja u ovaj sektor u tržištima u razvoju. List potseća da je ČEZ pokrenuo nedavno aktiviranje garancije Svetske banke (SB) za njegovo investiranje u ČEZ Shperndarje, u kojoj je vlasnik udela od 76% i dodaje da je gotovo izvesno potpuno otpisivanje dosadašnjih ulaganja u ovu albansku distributivnu elektroenergetsku kompaniju. Krah ČEZ-ovog posla u Albaniji rezultat je odbijanja albanskog energetskeg regulatora (ERE) da distributeru odobri svaki od zahteva za povećanje cena električne energije od 2010. godine na ovamo. Štaviše, ERE

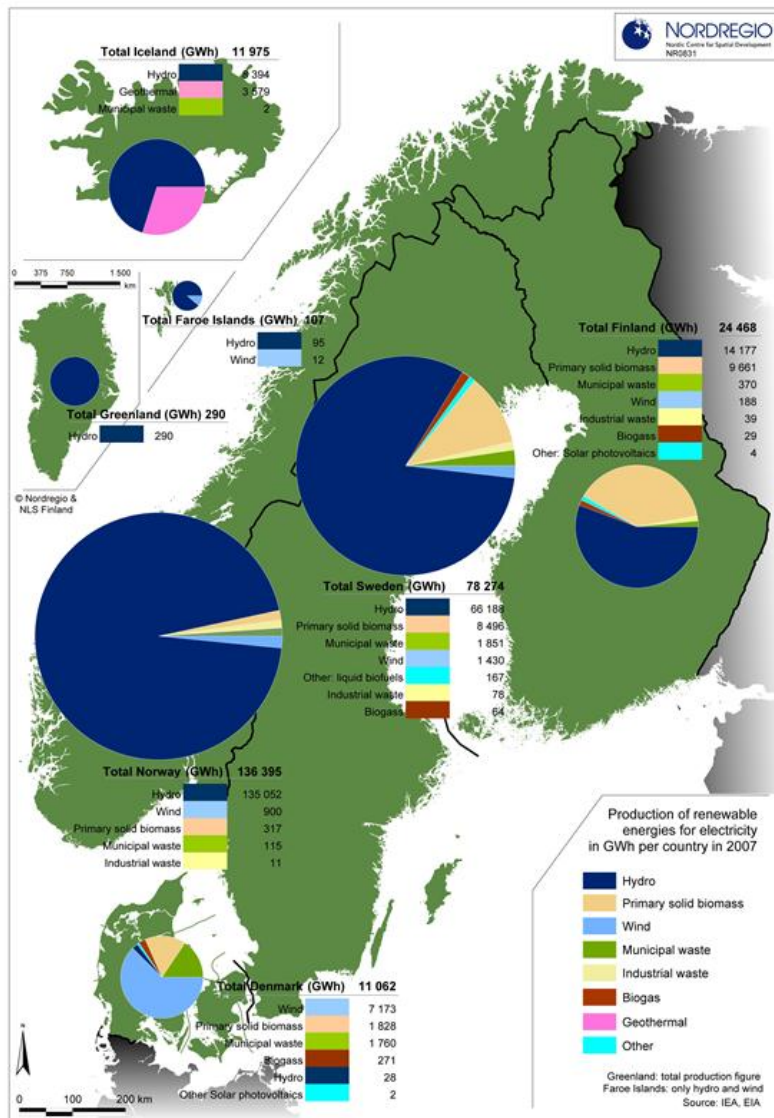
je ove godine prihvatio povećanje od 91% cene po kojoj ČEZ Shperndarje kupuje struju od proizvođača, ne odobrivši ČEZ-u da ukalkuliše gro tog uvećanja troškova na račun njegovih potrošača. To je rezultiralo gubitkom ČEZ-ovog distributera u Albaniji od 150 miliona evra u prvih devet meseci ove godine, što će do kraja 2012. da se zaokruži na 160 miliona, piše FT. Ovome treba dodati dugovanja državnih albanskih preduzeća i institucija ČEZ - u od 170 miliona evra. Pokušaj ČEZ-a da isključi struju dužnicima dan kasnije, 17. novembra je blokiran odlukom suda, posle čega je ERE zapretio

kompaniji da će joj oduzeti licencu za distribuciju električne energije. Epilog albanske odiseje je odluka ČEZ-a da aktivira garanciju SB. Londonski poslovnjak ocenjuje da bi neposredni gubitak ČEZ-a od izlaska iz Albanije mogao biti manji od 200 miliona evra, obzirom da je matična kompanija iz Praga od letos prekinula ulaganja u albansku podfirmu. List citira eksperte Evropske investicione banke koji pozdravljaju odluku ČEZ-a prema SB, jer u njoj vide nameru češke kompanije da izađe iz Albanije pre kraja ove godine.

SOFIJA – Bugarska kompanija Bulgargaz zatražiće smanjenje cena prirodnog gasa od devet odsto za potrošače u zemlji u prvom kvartalu iduće godine, saopštio je 5. decembra direktor državne firme Dimitar Gogov. On je na press konferenciji u Sofiji rekao da će kompanija predlog cena gasa za orva tri meseca 2013. podneti na odobrenje državnom energetskeg regulatoru DKEVR 10. decembra. Smanjenje je posledica sniženja cena uvoznog ruskog gasa koji je Gasprom odobrio Bulgargasu u okviru novog ugovora potpisanog sredinom ovog meseca, a koji stupa na snagu u januaru 2013. Nezvanično se navodi da je Bugarska dobila rabat od 20\$ na sadašnju cenu uvoznog ruskog gasa od 520\$ za 1.000m³. *Novinite, UPI*

OSLO – Nordijski region će zahvaljujući investicijama u obnovljive izvore energije (OIE) raspolagati 2020. sa velikim viškom električne energije, što će oboriti cene struje u ovom delu Evrope i tražiti nove izvozne prenosne sisteme, saopšteno je iz norveške energetske kompanije Statkraft. Danska, Finska, Švedska i Norveška su povezale svoja elektroenergetska tržišta u jedno, čime će sve te zemlje imati koristi od plana Norveške i Švedske da do 2020. dodaju svojim proizvodnim kapacitetima 26,4 teravat - časova iz vetro i hidro izvora, kao i biomase. Prema rečima potpredsednika Statkrafta, Steinara Bysveena, obzirom da se u međuvremenu ne očekuje uvećanje potrošnje u regionu, to će nordijskim zemljama doneti višak električne energije za izvoz (iz OIE) od 20 do 50 TWh (godišnje) u 2020.

Norveška već planira da do 2018. postavi novi kabl kapaciteta 1.400 MW do Nemačke i planira gradnju najdužeg podmorskog kabla do Britanije do 2020. **Reuters**

BRATISLAVA – Češki elektroenergetski konglomerat ČEZ i mađarska naftna kompanija MOL odustali su za sada od zajedničkog projekta gradnje gasne termoelektrane u Slovačkoj zbog visokih cena prirodnog gasa. Portparol Slovnafta Anton Molnar rekao je u sredu za **Bloomberg** da projekat elektrane snage 800 MW koja je trebalo da se podigne pored rafinerije nafte te slovačke kompanije nije napušten, već stavljen na čekanje. „Trenutno su cene električne energije niske, a gasa previsoke. Preispitaćemo projekat kada se promene uslovi na tržištu“, dodao je Molnar. Planom je bilo predviđeno da ova termoelektrana počne sa proizvodnjom struje u 2013. godini, a ČEZ i MOL trebalo je da ulože u njenu gradnju oko 720 miliona evra.

ŠVERIN, MOSKVA – Severoistočna nemačka država Meklenburg-Zapadna Pomeranija predložila je ruskom Gaspromu zajedničko ulaganje u gradnju termoelektrana na prirodni gas, saopšteno je krajem novembra iz vlade države gde izbija na kopno ruski gasovod Severni tok. **Bloomberg** prenosi izjavu neimenovanog predstavnika Gasprom Eksporta da je kompanija zainteresovana za ovaj posao. Agencija navodi da Gasprom od 2008. planira sa nemačkim E.ON-om gradnju TE-TO na gas u nemačkom gradu Lubminu, blizu ulazne tačke Severnog toka, ali je posao potom odložen u svetlu globalne ekonomske recesije. Vlasti ove federalne nemačke države planiraju gradnju tri TE na gas, ukupnog kapaciteta 3.450 megavati. Gasprom od ranije nastoji da na bazi sopstvene gasne sirovinke osnove uđe u sektor proizvodnje električne energije u Evropi, što mu osetno pojeftinjuje otvaranje gasovoda Severni tok. Massimo Di Odoardo, glavni ekspert za gas i električnu energiju konsultanta Wood Mackenzie ukazuje da trenutno u Nemačkoj niko ne gradi elektrane na gas zbog jeftinije proizvodnje električne energije iz uglja. Prema kalkulacijama **Bloomberga**, nemački proizvođači struje ostvaruju gubitke od 12,43 evra (16,15\$) po MWh dobijenom sagorevanjem gasa. Nasuprot tome, termoelektrane na uglj rade sa profitom od 11,23 evra po megavat - času. Dugoročni ciljevi smanjenja udela uglja na račun čistijeg gasa i obnovljivih izvora energije ostaju međutim na snazi u Nemačkoj zbog direktiva EU, kao i odluke kancelarke Angele Merkel da zatvori sve nuklearke u zemlji do 2022, što čini sve atraktivnijim dugoročnija ulaganja u gasne elektrane, konstatuju eksperti za **Bloomberg**.

MOSKVA – Ruske vlasti razmatraju projekat Medjunarodne finansijske organizacije (IFC) o gradnji velikih farmi vetrenjača u arktičkom regionu zemlje, odakle bi električna energija bila izvožena na tržište Evrope, preko Norveške i Finske, piše **Renew Energy**. Plan pod imenom RUSTEC (inspirisan evropskom inicijativom Desertec - gradnje ogromnih sistema solarne energije u Sahari), predlaže igradnju desetina parkova vetroelektrana na severozapadu Rusije, izrazito vetrovitom regionu gde bi tako dobijena električna energija bila jeftinija od one iz evropskih vetroparkova na moru. Investiranje u ove projekte radi uvoza struje istovremeno bi omogućilo evropskih zemljama da ispune obavezujuće ciljeve udela obnovljive energije u svojim energetske miksevima, navodi rukovodilac ovog projekta IFC - a Patrick Willems.

Investiranje u ove projekte radi uvoza struje istovremeno bi omogućilo evropskih zemljama da ispune obavezujuće ciljeve udela obnovljive energije u svojim energetske miksevima, navodi rukovodilac ovog projekta IFC - a Patrick Willems.

MOSKVA – Rusija i Kina sklopile su nekoliko energetskih sporazuma u sredu, ali nije ostvaren pomak vezano za ključno pitanje prodaje ruskog gasa Kini. Dve države potpisale su sporazume o uglju i struji, javljaju mediji. Pregovori o ugovoru do 68 milijardi kubika gasa godišnje u periodu od 30 godina otvoreni su 2009. kada su dve zemlje potpisale okvirni sporazum, ali su odmah zapeli oko pitanja cene gasa. Kina želi cenu od 250 dolara za 1.000 kubika, koliko plaća drugim centralnoazijskim snabdevačima, dok Moskva ne pristaje na tarifu nižu od prosečne za evropske uvoznike Gaspromovog gasa. Za sada se niko od učesnika pregovora nije oglasio tim povodom u javnosti.

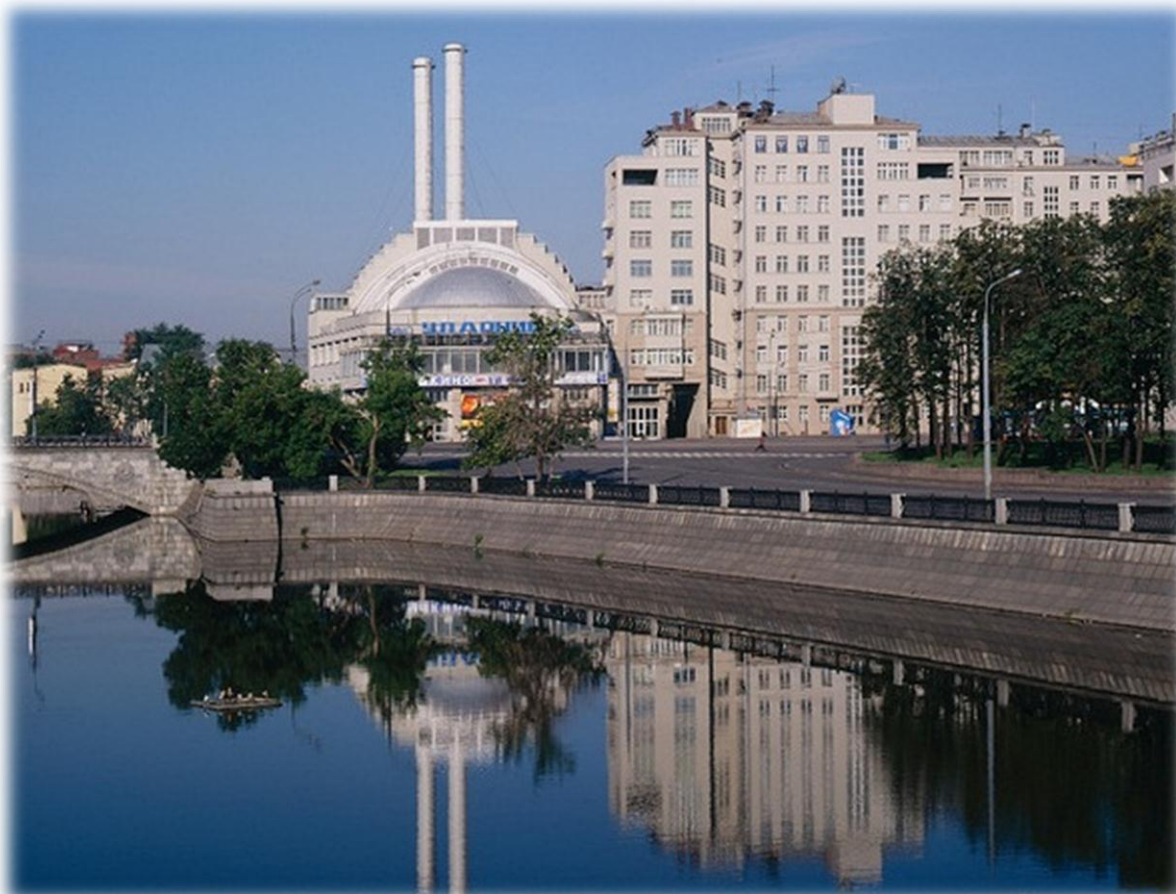
RIA Novosti

PRAG – Američka državna sekretarka Hilari Klinton zatražila je 3. decembra od čeških vlasti da povere američkoj kompaniji Westinghouse, umesto ruskom rivalu, osam milijardi evra vredan

projekat gradnje još dva reaktora u nuklearnoj elektrani Temelin, što je do sada najveći enregsteki tender koji raspisuje Češka Republika. Državna energetska kompanija ČEZ je raspisala tender za gradnju dva nova reaktora u nuklearki kapaciteta 2.000 MW, a u konkurenciji su Westinghouse, jedinica japanske korporacije Toshiba i ruski Atomstrojeksport. „Ne ustručavamo se da izvršimo pritisak (na Češku) u slučaju Westinghouse-a ... jer verujemo da nudi najbolje opcije za projekat u pogledu tehnologije i bezbednosti“, kazala je Klinton na press konferenciji u Pragu. **EurActiv**

MOSKVA – Nezavisni ruski proizvođač prirodnog gasa, Novatek, sklopio je četiri milijarde dolara vredan ugovor o snabdevanju moskovske kompanije za proizvodnju električne energije, Mosenergo u naredne dve godine sa 27 milijardi kubika gasa. Ugovor će omogućiti Novateku da

značajno smanji sadašnje količine prirodnog gasa koje na veleprodajnom tržištu prodaje trgovcima, saopšteno je iz drugog po snazi proizvođača gasa u Rusiji. **Reuters** podseća da je Gasprom najveći snabdevač Mosenerga gasom. Ta elektroenergetska kompanija iz 15 svojih elektrana pokriva 60 odsto potreba područja Moskve za strujom.

NAFTA

LONDON - Gasprom je proglašen za ukupno najvećeg proizvođača nafte i gasa u svetu ostavljajući daleko iza sebe najbližeg rivala, pokazuje najnoviji izveštaj energetskih eksperata konsultantske firme GlobalData. Prema novoj publikaciji, ruski gigant je 2011. proizveo 3,34 milijardi barela ekvivalenta nafte. Na drugom mestu je Petroleos de Venezuela, sa bezmalo tri puta manjim bilansom od Gasproma, odnosno sa ukupno 1,4 milijardi barela nafte i (ekvivalenta) gasa, dok je treći meksički Pemex sa 1,33 milijarde proizvedenih barela u 2011, objavljuje 5. decembra portal **WorldOil.online**.

VAŠINGTON - Američka energetska informativna agencija (EIA) je prvi put odustala od američke lake WTI nafte i u svom upravo objavljenom energetskom pregledu za 2013. (Annual Energy Outlook - AEO2013) preuzela severnomorski Brent u prognozama kretanja cena ove

ANALYSIS & PROJECTIONS

AEO2013 EARLY RELEASE OVERVIEW

Release Date: December 5, 2012 | Full Report Release Date: Spring 2013 | Report Number: DOE/EIA-0383ER(2013)

sirovine. Informativno telo američkog ministarstva energije objasnilo je ovo „rastućim razilaženjem cena WTI sa globalnim cenama nafte“. *Srednja teksaška nafta* je ove godine pojeftinila 11 odsto, zbog rekordne proizvodnje nafte u SAD u poslednje dve dekade sa eksplozivnom primenom tehnologije horizontalnog bušenja i drobljenja naftnih škriļjaca. Brent je istovremeno dobio na vrednosti 1,4%, vođen globalnim tržišnim i geopolitičkim faktorima. Barel WTI je u četvrtak (6.dec.) u Londonu bio 21 dolar jeftiniji od Brenta, dok je u prvih deset godina ovog milenijuma bio u proseku za 1 dolar skuplji od londonskog rivala, piše **Bloomberg**.

LONDON: Kompanija BP orijentisaće se u budućim ulaganjima više na naftu, nego prirodni gas. Četvrti po snazi zapadni naftno-gasni gigant uvećaće kapitalna ulaganja (capex) između 24 i 27 milijardi dolara godišnje od 2014. do 2020. sa procenjenih 22 mlrd.\$ investiranih u ovoj i 19,1 mlrd.\$ u 2011. godini. Predstavljajući analitičarima 3. decembra prvu izmenjenu poslovnu strategiju posle prodaje poslova u vrednosti oko 38 mlrd.\$ i obnavljanja poslova u Rusiji i SAD, čelnik kompanije Bob Dudley (foto) je rekao da će u „upstream“ naftni i gasni sektor biti

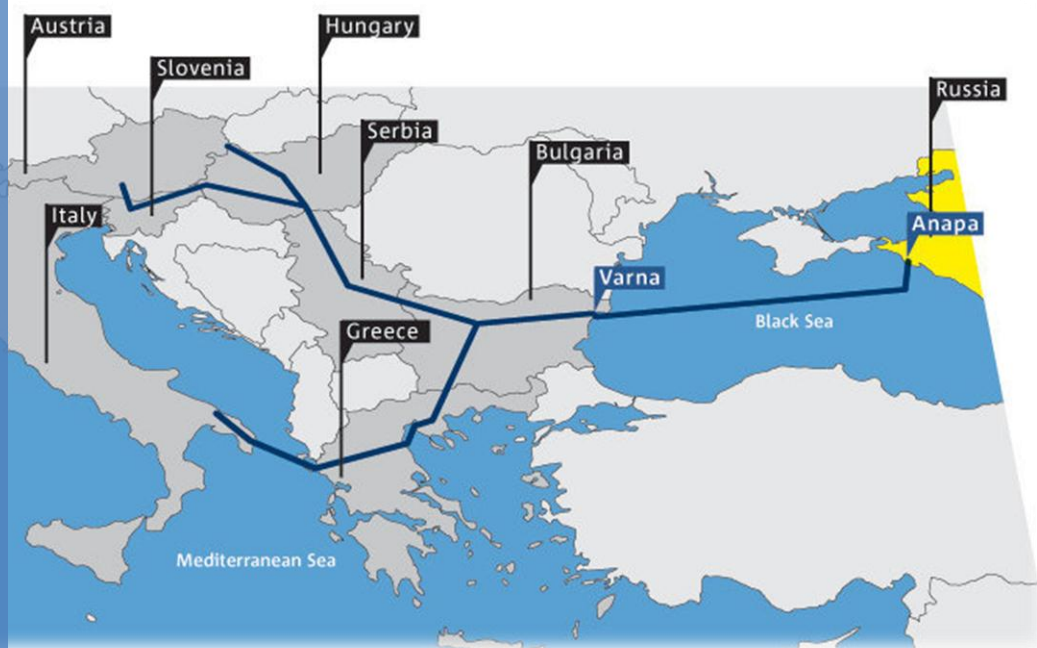
usmereno 80% (sada 70%) capex-a, dodatno se povlačeći iz segmenta prerade, marketinga i drugih neproizvodnih poslova. „Prodali smo 50% naših upstream instalacija, trećinu naših izvora i polovinu naših naftovoda“, rekao je Dudley i dodao: „Uprkos tome, izgubili smo svega 9% proizvodnje i 10 % rezervi, što nas čini jednostavnijom kompanijom“. On je rekao da se kompanija više fokusira na naftu, a manje na gas u odnosu na neke svoje rivale. **Reuters**

MOSKVA - Lukoil je saopštio 5. decembra da će njegova proizvodnja nafte do 2014. porasti za 6 odsto, na 100 miliona tona, posle više godina borbe sa opadanjem proizvodnje. Istovremeno će proizvodnja prirodnog gasa porasti za 11 odsto, zahvaljujući većem iskorišćavanju kaptažnog gasa i uvećanim prinosom iz projekata u Uzbekistanu. *Dow Jones*

PRIRODNI GAS

MOSKVA, BRISEL - Projekat gasovoda Južni tok biće na predlog Gasproma jedna od tema narednog sastanka stalnog partnerskog saveta EU - Rusija, saopštio je u utorak evropski komesar za energiju Gunther Oettinger. Sastanak, zakazan za iduću nedelju u Nikoziji, dolazi posle prošlonedeljne ocene Oettingera pred Evropskim parlamentom da je Južni tok "fantomski" projekat čije neodređenosti dovode zemlje učesnice u podređen položaj u pregovorima sa Gaspromom. "Niko ne zna hoće li gasovod početi sa transportom 50, ili 60

LONDON, BRISEL : "Gasprom u najboljem slučaju tek 2014. godine može da počne polaganje cevi u podmorskoj sekciji gasovoda Južni tok", ocenio je vodeći ekspert za prirodni gas Instituta za energetske studije u Oksfordu, Jonathan Stern. Kako 7. decembra objavljuje *Radio Slobodna Evropa*, povodom svečanog početka radova na projektu, u crnomorskom gradu Anapa. Stern navodi da Gasprom još nije ni naručio cevi za gasovod, niti je organizovao baržu za polaganje cevi. S druge strane, zvaničnici EU kažu da konačna ruta gasovoda još nije podneta Briselu, odakle verovatno finalno odobrenje neće biti dato za najmanje još godinu dana.

milijardi kubika godišnje. Ili hoće li Hrvatska, Italija ili Grčka biti kraj gasovoda...". Komesar je takođe pozvao poslanike da "nauče svoje vlade većem autoritetu i hrabrosti" u pregovorima sa Gaspromom. "Crveni tepih je uvek prostrt kada u evropske prestonice sleti helikopter Gasproma. Vlade prvo vode bilateralne pregovore, a onda dođu kod nas i kažu 'zaštitite nas'", citira *Argus* Oettingerov komentar povodom nedavnih potpisivanja "finalnih investicionih ugovora" sa člancama projekta Južni tok. Stav Komisije je da bez dogovora o finansiranju, dozvolama ili finalnoj ruti ne može biti potpisan finalni investicioni ugovor "i zato moramo da objasnimo našim ruskim partnetima zašto moraju da prihvate interna pravila našeg tržišta", rekao je Oettinger. On je konstatovao da "Komisija želi da vodi pregovore sa Gaspromom kada na red dođu pitanja primene ekoloških pravila za zemlje kuda prolazi gasovod Južni tok, kao i tržišna pravila u celini - i to ne paralelno sa vladama zemalja članica".

BEČ - Nemačka energetska kompanija RWE pregovara o prodaji austrijskom OMV - u svog udela u evropskom gasovodnom projektu Nabucco, a dogovor bi mogao biti sklopljen pre kraja ove godine, objavljuje 3. decembra *Financial Times*.

Sa udelima od po 16,67% u ovom projektu su bugarski BEH, rumunski Transgas, turski Botas, mađarski MOL, OMV i RWE. Konzorcijum Nabucco je u maju ove godine predstavio konzorcijumu koji razvija azerbejdžansko polje prirodnog gasa Šah Deniz revidiranu, manju verziju gasovoda pod imenom Nabucco West (na slici). Ona

predviđa gasovod dužine 1.300 km kojim bi kaspiski gas bio transportovan od bugarsko - turske granice do austrijskog čvorišta Baumgarten. Originalni projekat Nabucco bio je dužine 3.900 km i išao od istočne granice Turske do Baumgartena.

REGION

RIM - Poslovanje A2A u prošloj godini je završeno sa neto gubitkom od 420 miliona evra, a uticaj gubitka Elektroprivrede Crne Gore (EPCG) iznosi 70 miliona eva. Od toga je 41 milion za otpise i 29 miliona evra za rezultat poslovanja, saopštili su iz te italijanske kompanije, koja

upravlja EPCG. A2A ima 43,7 odsto akcija crnogorske kompanije. Oni su u reakciji na nedavnu emisiju italijanske televizije RAI 3, u kojoj je saopšteno da je A2A pod pritiskom gubitaka EPCG, precizirali da su ti gubici nastali pre svega zbog jednokratnih otpisa koji se odnose na umanjenje vrednosti ulaganja u Edison i Edipower, zbog pada potražnje za električnom

energijom i plinom u Italiji. Bilans EPCG za 2011. godinu je, kako su naveli, zatvoren sa gubitkom od 66 miliona eura, "što je rezultat koji je uglavnom nastao zbog male količine padavina" pa i manjom količinom proizvedene struje što je primoralo na uvoz. Navode i da su ostali važni faktori uticali na poslovanje, poput smanjenja regulisanih tarifa, Kombinata aluminijuma... "Podsećamo i da je u 2010. godini, prvoj punoj godini prisustva A2A u vlasništvu EPCG - a, i pored kritičnih tačaka, EPCG proizveo bruto operativnu dobit u iznosu od 61 milion evra i dobit od 16 miliona evra", zaključili su iz A2A. *Vijesti*

LJUBLJANA - Prema neslužbenim informacijama *Biznis Plusa*, mađarski MOL je angažovao francusku banku Societe Generale za prodaju hrvatske Ine. Navodno iza te strategije MOL - a

stoji prvi čovek vodeće mađarske komercijalne banke OTP, Sandor Csany. Slovenački poslovnik piše da je MOL zbog okolnosti oko presude Ivi Sanaderu i stavova hrvatske Vlade procenio malo verovatnom mogućnost preuzimanja preostalih deonica hrvatske naftne kompanije, „pa se okrenuo Sloveniji gde će pokušati da preuzme ljubljanski Petrol“. MOL je 6. decembra reagovao saopštenjem da "su u potpunosti

neosnovane glasine da kompanija vodi pregovore o prodaji Ininih dionica", ističu iz MOL-a. MOL je pre godinu dana kupio 19 benzinskih stanica Tuš Oila tako da bi u slučaju preuzimanja Petrola na slovenačkom tržištu praktično postojala samo dva igrača - MOL i OMV. Mađarska kompanija u Sloveniji trenutno ima 37 benzinskih stanica.

BANJALUKA - Dušan Bogdanović, stručnjak za naftno tržište, kaže da je ulazak Gasprom Njefta u BiH očekivan s obzirom da je Srbija „nedovoljno veliko tržište za kapacitet modernizovane pančevačke rafinerije. Navodi da je Gasprom Njeft za daleko kraće vreme, preuzimanjem atraktivne mreže OMV-a, napravio bolji posao nego Nestro grupacija sa ranijom kupovinom 10 pumpi Zovka. U FBiH i dalje najveći tržišni udeo ima

hrvatsko - mađarski konzorcijum INA/MOL kroz učešće u vlasništvu sarajevskog Energopetrola. Iako Zarubežnjeft i Gasprom Njeft u Banjaluci već imaju zajedničku firmu za istraživanje ležišta nafte i gasa u RS, Jadran naftagas, Bogdanović smatra da će jedna drugoj biti žestoka konkurencija na maloprodajnom tržištu BiH. Približavanje njihovih strategija očekuje se tek u dugoročnoj perspektivi uz krajnju mogućnost spajanja u jednu moćnu

korporaciju. Gasprom Njeft će naterati postojeće distributere u BiH da se transformišu i izađu ih svojih 'šablona', procenjuje Bogdanović. *Nezavisne novine*